

Vrouwenarbeid in Nederland in de vroegmoderne tijd (circa 1550-1815): de tussenstand

Doelstelling van het project

In februari 2002 ging het onderzoeksproject *Vrouwenarbeid in de Noordelijke Nederlanden in de Vroegmoderne tijd (c. 1550-1815)* van start. Met de gift van De Stichting Vrienden van het IISG konden de plaats van een postdoc/ projectleider, een promotieplaats en een aanvullend onderzoek naar arme vrouwen in Amsterdam worden gefinancierd. Voor de start van het project in februari 2002 werd al duidelijk dat het project uitgebreid kon worden met een tweede promotieonderzoek, gefinancierd door de Stichting Van Winterfonds. Door een succesvolle subsidieaanvraag bij NWO konden er in 2003 nog eens twee promotieonderzoeken aan het project worden toegevoegd.

Doel van het onderzoeksproject was te voorzien in de leemte van kwantitatieve en kwalitatieve informatie over vrouwenarbeid in de vroegmoderne tijd en te komen tot een geschiedenis van de arbeid van vrouwen in de vroegmoderne tijd (circa 1550 tot 1815). De vraag die we daarbij wilden beantwoorden was of er een verband bestond tussen de bijzondere economische ontwikkeling van de Nederlandse Republiek en de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Het onderzoeksproject is daartoe onderverdeeld in de volgende zes deelonderzoeken, die elk een deel van de arbeidsmarkt bestrijken:

1. Vrouwenarbeid in de textielnijverheid	Dissertatie	Elise van Nederveen Meerkerk
2. Vrouwenarbeid in de productie en handel van drank	Dissertatie	Marjolein van Dekken
3. Vrouwenarbeid in de handel	Dissertatie	Danielle van den Heuvel
4. Vrouwenarbeid in maatschappelijke diensten		Hilde Timmerman/ Ariadne Schmidt
5. De arbeid van arme vrouwen in Amsterdam	Monografie	Lotte van de Pol
6. Vrouwenarbeid in de vroegmoderne tijd	Monografie	Ariadne Schmidt

Wijzigingen in het project

In 2004 heeft Ariadne Schmidt het onderzoek van Hilde Timmerman overgenomen en is zij voor 0,6 fte voor de duur van ruim drie jaar aangesteld om het door NWO gefinancierde onderzoek naar vrouwenarbeid in maatschappelijke diensten te verrichten en de resultaten in artikelen publiceren. De monografie van Lotte van de Pol wordt naar verwachting in 2009 afgerond. Wegens tussentijds verlof zijn drie van de deelprojecten verlengd en is de einddatum van het onderzoeksproject als geheel verschoven naar 2010.

Resultaten

Onderzoek

Twee van de deelonderzoeken – over vrouwenarbeid in de textielnijverheid en vrouwenarbeid in de handel – zijn afgerond. Marjolein van Dekken is op dit moment bezig met de afronding van haar proefschrift. Ariadne Schmidt heeft het onderzoek naar maatschappelijke diensten inmiddels grotendeels afgerond en begint binnenkort aan de synthese van het project.

Publicaties

Kernpublicaties - en belangrijkste resultaten - van het onderzoeksproject tot nu toe zijn de proefschriften die in 2007 zijn verschenen: *De draad in eigen handen. Vrouwen en loonarbeid in de Nederlandse textielnijverheid, 1581-1810* waarop Elise van Nederveen Meerkerk in maart promoveerde en *Women and entrepreneurship. Female traders in the Northern Netherlands c. 1580-1815* waarop Danielle van de Heuvel in november promoveerde. Daarnaast kan het themanummer

van *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* over vrouwenarbeid in de Vroegmoderne Tijd in Nederland (2005) onder redactie van Ariadne Schmidt als belangrijke publicatie worden genoemd. De resultaten van het onderzoek naar maatschappelijke diensten zijn gepresenteerd in verschillende artikelen. Een overzicht van deze en andere publicaties voortkomend uit het project is, samen met working papers en een overzicht van presentaties te vinden op www.iisg.nl/research/womenswork.php

Conferenties en studiedagen en tentoonstelling

De onderzoeksresultaten werden zowel binnen als buiten wetenschappelijke kring, door de medewerkers gezamenlijk of tijdens individuele optredens op congressen, seminars of lezingenmiddagen gepresenteerd. Drie van deze bijeenkomsten, georganiseerd door projectmedewerkers, vormen ijkpunten binnen het project en verdienen aparte vermelding. In het najaar van 2003 werd in Amsterdam een studiedag georganiseerd om het onderzoeksproject aan collega's in Nederland te presenteren. Hierna volgde de stap naar het internationale publiek. Tijdens de European Social Science History conference in Berlijn in 2004 organiseerden we een sessie over het onderzoeksproject en presenteerden we de plannen en de eerste onderzoeksresultaten. Deze sessie is, achteraf gezien, heel belangrijk geweest voor het project, zowel vanwege de bekendheid van het onderzoeksproject als vanwege de verschillende internationale contacten die we daar hebben opgedaan. Tijdens de internationale conferentie 'Gender and work in the Early Modern Northern European World' die Ariadne Schmidt samen met Maria Ågren organiseerde in het kader van het programma 'Institutions and economic performances in international comparative perspective' in december 2007 in Uppsala, en waaraan historici uit Noorwegen, Zweden, Engeland, Nederland en België deelnamen, werd voor het IISG project de (voorlopige!) balans opgemaakt. Marjolein van Dekken, Danielle van den Heuvel, Elise van Nederveen Meerkerk en Ariadne Schmidt presenteerden de resultaten van hun onderzoek en plaatsen deze in internationaal perspectief. Een van de voornemens was om de resultaten van het wetenschappelijke onderzoeksproject ook bekend te maken onder breder publiek. Momenteel zijn besprekingen gaande met het Stedelijk museum De Lakenhal in Leiden om de mogelijkheden te verkennen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten van het onderzoeksproject een tentoonstelling te organiseren over vrouwenarbeid in de vroegmoderne tijd.

Ariadne Schmidt, mei 2008